

Östra Karups kyrka

Lunds stift

Fasad mot söder.

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KRISTINA SIMONSSON, 2016-11-14

jais
arkitekter
—

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Östra Karups kyrka

Båstad-Östra Karups församling, Bjäre kontrakt, Lunds stift
Östra Karup socken, Östra Karup 5:14, Båstad kommun, Skåne län, Halland

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Östra Karup ligger en halvmil öster om Båstad vid foten av Hallandsåsens nordliga sluttning. Byn ligger i Hallands landskap men tillhör Skåne län.

Det äldsta skriftliga belägget från byn är från 1509 men byn har funnits långt tidigare. Namnet kan härledas till vikingatid. I socknen finns gravhögar från bronsåldern som visar att området varit bebott sedan förhistorisk tid. Bjärehalvön är ovanligt rikt på bronsåldersgravar.

Östra Karup har varit ett bra rastställe och från 1717 finns uppgifter om gästgiveri. Enligt en karta från 1795 fanns det i byn en kyrka, ett gästgiveri, en prästgård, ett gathus, fem gårdar och tre oidentifierade hus. Tre parallella vägar går förbi Östra Karup, gamla riksvägen använd sedan medeltiden, gamla E6 från 1850-talet och E6 byggd 1979.

Skifte genomfördes i Östra Karup under 1830-1840-talet vilket innebar att marken delades i större enheter och gårdar flyttades ut från den samlade byn. Under 1800-talet fördubblades folkmängden på Bjärehalvön. Detta fick till följd att kyrkorna behövde byggas ut. Den odlade arealen i Bjäre härad sexdubblades under 1800-talet. På utmarkerna byggdes torp och ny mark bröts, i Östra Karup fanns flera frälsetorp. I slutet av 1800-talet stagnerade befolkningstillväxten på grund av emigration till Amerika. Fattigdomen var stor och jorden kunde inte försörja den snabbt växande lantbefolkningen. Från Östra Karup utvandrade en tredjedel av befolkningen, vilket dock var lägre än i de angränsande socknarna. Det har förklarats med att Östra Karup hade mycket skog vilket kunde ge en sidoinkomst bredvid jordbruket.

Under 1950-70 tal har Östra Karup byggts ut med småhusbebyggelse på åssluttningen. Planer finns för att bygga 200 nya bostäder i Östra Karup.

Kyrkan omges i söder av församlingshem och skola, i norr av parkeringsplats, väg och prästgården. Väster om kyrkan går byvägen upp över åsen. Längs vägen rinner en bäck

och på dess andra sidan ligger det före detta gästgiveriet, en gård och några gathus. Öster om kyrkan löper gamla och nya E6:an.

Kyrkobyggnaden

Kyrkan i Östra Karup tros vara byggd i början av 1100-talet eller redan vid 1000-talets slut. Denna tidiga, men osäkra datering, grundar sig på den tympanonsten vilken avbildar en biskop som har suttit i sydportalen. Beroende på hur denna är utformad har dateringen gjorts. Den ursprungliga kyrkan bestod enligt sedvanligt romanskt mönster av långhus, lägre smalare kor och halvrund absid. Dock var kyrkan ovanligt bred för att vara en medeltida landsortskyrka. Ett högsittande fönster fanns på vardera långhusets norr- och södersida liksom norr- och söderportaler.

Hundra år senare runt sekelskiftet 1100/1200 uppfördes ett brett västtorn. Den östra tornmuren rider ovanpå långhusets gavel, de är därmed uppförda i två olika faser. Ingången till tornet var från långhuset där en tornbåge togs upp. Rektangulära torn i liv med långhuset finns i hela Skåne men är få i den västra delen av landskapet.

Under 1200 eller 1300 talet byggdes ett vapenhus framför norringången. Kyrkan försågs med valv under senmedeltiden. Därmed kom fönstren ovan valven och nya fönster togs upp.

1470-1520 dateras kyrkans kalkmålningar till.

1671 lades blytak på kyrkan, hämtat från Hasslöfs kyrka.

Tornet har byggts om ett flertal gånger. I början av 1800-talet var murarna i dåligt skick och två strävpelare uppfördes mot tornet 1811 och 1812.

1826 revs vapenhuset framför norrporten och en ny ingång togs upp i tornet. Ett nytt fönster sattes in vid den igenmurade norrportalen. Blytaket byttes till spåntak. Fönstren förstörades. Nya golv lades in. En läktare gjordes i väster. Ritningen är signerad av Axel Almfelt på Överintendentsämbetet.

1869 gjordes en stor om- och tillbyggnad signerad A Nyström. Befolkningstillväxten var stor och kyrkan för liten. Det gamla koret och absiden revs och kyrkan byggdes till med två korsarmar och ett nytt kor. Långhusets östra valv rasade och byggdes upp på nytt. Långhusmurarna byggdes på och höjdes. Nya stora fönster togs upp. De flesta av kyrkans inventarier togs bort och såldes på auktion. De ropades in av kyrkoherde Berg som förvarade föremålen i prästgården som brann ner 1885 och inventarierna brann upp, bland annat den gamla altartavlan.

1898 hittades tympanonstenen som suttit i kyrkans sydportal. Den återfanns i grunden till prästgårdens stall.

1916 rasade tornet, strävpelarna som byggts i början av 1800-talet hade inte fyllt sin funktion som stadga för tornet. Spiran och klockorna klarade sig och sattes upp på det återuppbyggda tornet som var klart 1917. Även tornvalvet klarade sig från raset.

1933 grävdes en källare för pannrum under koret.

1970-72 genomfördes en stor restaurering efter handlingar av Eiler Græbe. Den innebar bland annat ny utvändig trappa till tornet med ny muröppning. Vapenhuset byggdes om med ny invändig trappa till läktaren, ny murad vägg med ny dörr till långhuset, ny toalett och elcentral. Orgelläktaren byggdes delvis om. Sakristian och skärmväggen flyttades från koret till norra korsarmen. Bänkarna togs bort i båda korsarmarna och ersattes av lösa stolar. Altare och altarring byttes ut. Predikstolen flyttades. Bänkarna i långhuset byggdes om och glesades ut. Nya golv lades av tegelgångar och brädor i bänkkvarter. Det gamla golvet av kalksten återanvändes i vapenhus och kor. Nya fönster och dörrar av ek sattes in.

1993 flyttades dopfunten.

2011 gjordes en inre renovering då den tidigare omålade furupanelen på väggar och tak i vapenhus och under orgelläktaren målades ljusgrå. Likaså målades trappräcke, barriär och pelare ljusgrå. 2015 målades korsarm och kor invändigt med silikatfärg. De två främre bänkarna i båda kvarteren togs bort. Nya elledningar och ny klimatstyrning.

Kyrkans spåntak har reparerats ett flertal gånger och spånen har bytts mellan fur och ek. 2013 reparerades taket och alla spån byttes till sågade ekspån. Avvattningen byttes till nya av dna märkt koppar. Takstolarna reoverades. Nya urtavlor har tillverkats till tornet. Det är planerat att takets ska tjäras under 2016.

Exteriör

Kyrkan är helgad åt det norska helgonet S:t Olof. En pilgrimsled gick förbi Östra Karup till Nidarosdomen i Trondheim där S:t Olof är begravd.

Kyrkobyggnaden idag är en korskyrka och består av ett långhus, korsarmar mot norr och söder, rakslutet kor mot öster och torn i väster. Långhuset med två travéer är det som återstår av den ursprungliga kyrkan. Tornet byggdes 100 år efter kyrkan under romansk tid men är till stora delar ombyggt 1916 efter ett ras, dock klarade tornvalvet raset. Korsarmar och kor är från 1869. Tornet är rektangulärt, lika brett som

långhuset.

Kyrkan är troligtvis grundlagd på en kallmur av natursten. Murarna är uppförda av gråsten, som är grovt spritputsade och kalkade. Koret och korsarmarnas gavelrösten är murade av tegel. Murarna på torn och långhus ansluter direkt till mark utan synlig sockel, medan kor och korsarmar har en låg sockel av oputsad gråsten. Långhus och torn saknar takgesims och har istället tjärade takfotsbrädor. Kor och korsarmar har trespråkiga slätputsade takgesimser av tegel. Gesimsen fortsätter längs gavelröstets takfall. Dessa gavelrösten är dekorerade med blindingar, nio höga smala nischer som upptar hela gavelröstets yta.

Spår av den romanska kyrkans tidigare fönster och portaler är synliga på långhusets norra och södra sida och tornets västsida med oputsade gråstensomfattningar. Den upphittade tympanonstenen som står inne i kyrkan har suttit ovanför den södra portalen.

Fasad mot norr.

Fasad mot sydöst.

Kyrkorummet har tre ingångar, en i vardera korsarmen mot öster och en i tornet. Bräddörrarna av ek är klädda med profilerad ekpanel, fiskbensmönster i tornet och stående panel i korsarmarna, samtliga dörrar är från 1972. Huvudentrén till kyrkan är genom kyrkans torn och vapenhus i väster. Öppningen är enkel och togs upp 1826. Dörren är raktäckt i en rundbågig nisch, med igenmurat halvrunnt tympanonfält. En trappa av granit med tre steg leder till dörren. Korsarmarnas dörrar är rundbågiga dubbeldörrar av ek klädda med stående ekpanel. En lös ramp av aluminium ligger framför norra korsarmens dörr. Under koret finns källare med nedgång via en aluminiumlucka utanför norra korsarmens ingång. Bredvid står en plättäckt låda av lecablock som utgör luftintag för värmeanläggningens värmepump.

Tornets övre våningar nås utifrån på tornets södra sida med en trätrappa med ett räcke av stående brädor. Dörren är en bräddörr av oljad ek i en stickbågig öppning.

Kyrkans fönsteröppningar är stora, rundbågiga och tillkomna under 1800-talet. Långhuset har fyra fönster, korsarmarna vardera ett fönster och koret två fönster. Fönstren från 1972 är kopplade rundbågiga ekfönster indelade i fyra lufter. Ytterbågen är spröjsad och försedd med antikglas. Innerbågarna har klarglas. Korsarmarnas fönster är uppbyggda på samma sätt men större och delade i nio lufter. Dessutom finns i tornet ett rundfönster och ett litet rektangulärt fönster, båda av trä. Solbänkarna är av koppar. Långhusets fönsternischer är spritputsade medan de nyare delarnas fönsternischer är slätputsade.

Taket är sadeltak på långhus, korsarmar och kor. Torntaket består av en underkrans av ett fyrasidigt flackt tak. I dessa takfall finns fyra kupor med urtavlor. Däröver ett åttasidigt mellanparti med raka väggar, här sitter ljudöppningar i alla väderstreck. Ovanför avslutas tornet med en åttasidig spira med en vindflöjel. Samtliga tak är täckta av sågade ekspån som lades 2013. Takavvattningen är av koppar.

Romansk fönsteromfattning mot söder.

Tornspiran med ekspån.

Interiör

Vapenhuset i tornets bottenvåning är ett rektangulärt rum välvt med ett kryssvalv med fyrsidiga valvribbor. Ribborna går ända ner till golvet och bildar pilastrarna. Valvets anfang markeras endast med en tvärställd tegelsten. I valvkapporna finns inmurade tegelrör.

Golvet är täckt av kvadratiska kalkstensplattor som är återanvända från kyrkans mittgång vars golv lades 1824. Väggarna är tunt putsade och kalkade så att den ojämna gråstensstrukturen framträder. En svängd ektrappa leder upp till orgelläktaren. Dess räcke och barriär är av figursågade gråmålade brädor. Under trappans vilplan är inrett toalett och teknikrum på ömse sidor om ingången. Väggarna är klädda med handhyvlad, fasad, stående, gråmålad panel fäst med smidda synliga spik. I taket fasad vitmålad furupanel. Tornbågen är markerad med oputsade gråstenar. Vapenhuset är möblerat med två bord, bänkar och broschyrställ.

Ingången till kyrkorummet är en dubbeldörr med ramverk och fyllningar.

Kyrkorummet består av långhus, två korsarmar och kor.

Golvet är belagt med kvadratiska, handslagna tegelplattor inlagda 1972, under bänkarna ligger brädgolv. Väggarna i långhuset är putsade och kalkade medan de i korsarmar och kor är putsade och målade. I långhuset är de så tunt putsade att det romanska murverket framträder. Väggen mot vapenhuset är klädd med handhyvlat gråmålad panel.

I kyrkorummet är endast det västra valvet i långhuset medeltida, de övriga är från 1869. Valven är spetsbågiga, med gördel och sköldbågar utan följdskift, ribborna har firsidig snittyta. Valven vilar på pilastrar med impost med olika utseende för gamla och nya valv. På det västra medeltida valvet finns enkla ornamentala kalkmålningar i blågrått och rött längs ribborna och dekorerade slutstenar i valvmitten. Dessutom förekommer figurativt måleri i form av enkla streckteckningar föreställande ett fartyg och en man. På långhusväggarna finns konsekrationsskors. Banning daterar målningarna till 1470-1520.

Orgelläktaren i västra delen av långhuset vilar på enkla fyrkantiga pelare. Den täta läktarbarriären består av fyllningar målat i grått och förgyllning. Mittpartiet är framskjutet och dekorerat med bland annat en gyllene lyra. Barriären är förhöjd med rundstål. Läktarens undersida är klädd med vitmålad panel.

Öppna bänkar står på ömse sidor om mittgången. Längs långhusets södra vägg längs golvet skjuter större stenar ut som eventuellt kan ha varit en medeltida sittbänk. I korsmitten står predikstolen och ambo på norra sidan och dopfont och flygel på södra sidan.

Korsarmarna har golv lika långhuset och täcks av kryssvalv.

Norra korsarmen är möblerad med lösa stolar och en ljusbärare och avdelas med en skärmvägg till en sakristia längst i norr. Skärmväggen stod före 1972 bakom altaret i koret. Väggen är rikt dekorerad med räfflade pilastrar som bär rundbågar, med utkragande lister, tandsnitt och ornament målat i brutet vitt och förgyllda dekorationer. Sakristian har golv och väggar lika korsarmen.

Södra korsarmen är möblerad med lösa stolar och nya orgeln. Här står även den tympanonsten som har gett kyrkan dess tidiga datering.

Koret är beläget två steg högre än långhuset. Golvet i koret är belagt med kvadratiska kalkstensplattor lika golvet i vapenhuset. Två handledare av svart smide leder uppför trappan. I koret står altare och altarring. Framför altaret finns en förhöjning belagt med ekbrädor. Koret är välvt med kryssvalv.

Tornets övre våningar nås utifrån på södersidan. Tornvåningarna har putsade, kalkade väggar och golv av brädor. Från andra våningen är utgång till långhusvinden. Valven är isolerade med mineralull. Övre delen av romanska fönster är synliga på långhusvinden. Taklaget av fur från 1800-talet består av sparrar, hanband, tassar och stödben på dubbla remstycken.

Tornets klockvåning är belägen i tornspirans lodräta del under den egentliga spiran. Väggarna är brädklädda, golv av brädor. Klockstolen av fur upptar hela våningen. Därifrån är det öppet upp mot tornspiran.

Långhuset mot koret i öster.

Långhuset mot orgelläktaren i väster.

Norra korsarmen.

Inredning och inventarier

Altaret av blocktyp är tillverkat 1972 av murat rött tegel och ritat av Eiler Græbe. Den medeltida krönskivan är av kalksten från Gotland. Altarskivan har under en period använts som tröskelsten. På altarets baksida finns en nisch med en infälld radiator.

Altartavlan från 1952 är målad av Pär Siegård. Målningen framställer Kristi Himmelsfärd och omges av en förgylld ram.

Altarringen från 1972 av ek och järn är ritad av Eiler Græbe. Den har halvcirkelformad plan och är utförd av ek med ståndare av järn. Överliggare och knäfall är klädda med sammet.

Dopfunten av granit från medeltiden är troligen från andra delen av 1200-talet. Foten är hög, cylindrisk och försedd med en vulst. Cuppan är halvsfärisk och försedd med vulst i nederkanten samt markerad mynningskant. Saknar övrig dekoration.

Predikstolen av bemålat trä är från 1869 och ritad av kyrkoherde Bergs maka. Korgen är i nyklassisk stil målad i brutet vitt med förgylld dekor. Sidorna delas av räfflade pilastrar. Sidorna är inom rundbågiga fält dekorerade med olika symboler som tex kors.

Bänkinredningen i bemålat trä är delvis från 1869 men är kraftigt ombyggd både 1904 och 1972. Stilmässigt hör de till tiden runt 1904. De öppna bänkarna har släta profilsågade gavlar. Ryggarna är hela av sammanfogade brädor. Bänkarna är målade ljusst gråblå. Integrerade fotstöd och psalmbokshylla. Dynor ligger i bänkarna.

Orgel 1 är byggd 1993 av John Grönvalls orgelbyggeri i Lilla Edet med sexton stämmor fördelade på två manualer och pedal. Orgelfasaden, ritad av Erik Wikerstål, är uppdelad i fem fält med olika höjd med synliga pipor. Fasaden är målad i gråvitt förutom dekor i form av gyllene bladformer som finns i över och underkanter. Orgeln står i södra korsarmen.

Orgel 2 är byggd 1842 av Söderling. Orgeln står på orgelläktaren i väster. Orgeln renoverades 1940 och 1948. Fasaden ritades av J Carlberg. Fasaden är femdelad med ett mittparti med en trekantsgavel som kröns av ett strålknippe. Mittpartiet flankeras av tureller och lägre partier. Fasaden är målad i brutet vitt med förgylld dekor.

Kyrkklockorna av malm hänger i klocktornet. *Storklockan* och *lillklockan* är båda omgjutna 1840 av G O Fredrickson i Kristianstad. Båda klockorna pryds av inskriptioner och dekoration med bland annat palmettfriser.

Klocka av malm från 1700-talet från Petersborgs gård hänger i en träställning i södra

korsarmen.

Övrigt

Triumfkrucifix av trä från medeltiden. Krucifixet har dateringar från 1200-tal till 1400-tal i olika källor. Bemålningen är från 1600-talet.

Tympanonsten, romansk, står i södra korsarmen.

Gravvårdar i trä, från 1800-talets mitt. På gravvårdarna står de dödas namn och boställen.

Kyrkogården

De äldsta delarna av kyrkogården är antagligen samtida med kyrkan men hur den kyrkogården såg ut är inte känt. Den äldsta kartan med kyrkogården är från 1764 där kyrkan ligger mitt i den vagt rombiska kyrkogården. Vid 1820-talets mitt omtalas att kyrkogården har tre ingångar. 1851 omtalas en utvidgning åt öster och under 1910-talet talas om utvidgning söderut på den tidigare skolhusträdgården. Under 1990-talet antas ett förslag av arkitekt Gert Björkman med nya urnkvarter längs kyrkogårdens östra sida med en häckavgränsning mot E6:an. Minneslund, urn- och kistgravskvarter invigs 1994 och 95 i en ny del söder om den gamla kyrkogården.

Gamla kyrkogården

Kyrkogården fram till 1990-talets utvidgningar omges av en kallmurad stenmur. I väster och norr är muren en stödmur eftersom kyrkogården ligger högre än omgivande mark. Tidigare har funnits en trädkrans av hästkastanj. Dessa har 2015 sågats ner på grund av sjukdom på träden, och idag minner stubbar om träden. Tre ingångar med smidesgrindar mellan granitstolpar finns i norr, väster och söder. Från vägen i väster går en granittrappa med 14 steg upp till kyrkans huvudingång. Gångarna är av grus medan hela kyrkogården i övrigt är grässådd och de allra flesta gravstenarna placerade direkt i gräs utan någon avgränsning. Enstaka gravar har stenomgärdning, buxbom eller järnstaket. De flesta gravplatser har ingen eller sparsam vegetation. Några större vintergröna växter finns vid sidan om gravstenar.

Kyrkogården är öppen utan större träd. Det finns stenar från 1828 fram till idag, varav de flesta är av granit. De är utformade som till exempel klassiserande obelisker, avbrutna kolonner eller som under andra hälften av 1900-talet, raka låga enkla gravstenar. Två unika gravvårdar finns i Östra Karup. Kyrkoherde Ewald, död 1930, har en gravsten som är utformad som en så kallad eskilstunakista. Detta är en historiserande gravvård som anspelar på äldre gravvårdar. Dessutom finns en stenkista med välvt lock från 1862. Få motsvarigheter till dessa finns i landet. Den vanligaste titeln är lantbrukare, den ovanligaste är funderare.

Södra utvidgningen

Södra delen omgärdas av häckar. Huvudingångarna är belagda med singel medan övrig

mark är grässådd och delad av rygghäckar av avenbok. Den mesta marken är ännu inte använd. Här finns minneslund, en cirkelrund gräsmatta med sten och ljusbärare och askgravplats som är en stenvägg med namnbrickor i metall.

Längs stenvägen mot äldre kyrkogården står ett flertal järnkors. Söder om kyrkogården ligger parkering med församlingshem och garage/förråd.

Östra utvidgningen

Östra utvidgningens urnkvarter är en grässådd remsa som avgränsas med låga bågformade rygghäckar och en hög tujahäck mot motorvägen. Få gravar är ännu utlagda här.

Kyrkoherde Ewalds gravvård från 193. Eslilstunakista.

Från nya kyrkogården mot gamla kyrkogården.

Askgravplats.

Gravsten utformad som kista från 1862.

Byggnader på kyrkogården

På kyrkogårdens södra sida finns ett bårhus från 1959 ritat av Burt Stenberg. Byggnaden är vitputsad med ett sadeltak täckt med spån. Söder om kyrkogården finns ett församlingshem från 1975 med fasad av mexitegel och sadeltak belagt med betongpannor.

Kulturhistorisk karaktärisering

Östra Karup ligger nedanför Hallandsåsens nordsluttning. Kyrkan ligger i en knutpunkt med tre parallella vägar från tre olika generationer. Längs den gamla vägen, Postridarens väg, över åsen finns äldre bebyggelse. I närheten finns före detta gästgiveri och prästgården. Från 1950-70 tal byggdes byn ut med småhusområde.

Kyrkogården omges av en stenmur, bitvis som stödmur eftersom kyrkogården ligger högre än omgivande mark. Kyrkogården karaktäriseras av att den är grässådd och de flesta stenar står direkt i gräs utan inramning. Ingen trädkrans finns då de stora kastanjerna nyligen sågades ner. Kyrkogården saknar träd. Kyrkogården bär tydliga spår av rationalisering då de flesta tidigare buxbomsindelningarna är borttagna. Två ovanliga gravvårdar utformade som kistor finns. Den nyare södra delen karaktäriseras av rygghäckar och moderna inslag med askgravplats och minneslund.

Östra Karups kyrka har en latinsk korsplan med långhus, korsarmar mot norr och söder, ett rektangulärt brett torn i väster och rakslutet kor i öster. Långhuset är från medeltid, antagligen runt 1000 till 1100-tal. Tornet är från romansk tid men byggt efter långhuset. Det är till stora delar uppbyggt 1916 efter ett ras, dock är valvet bevarat. Korsarmar och kor är byggda 1869 där det tidigare koret med absid revs. Den tidiga dateringen på den romanska kyrkan härrör från en tympanonsten och utformningen av en biskop på denna sten. Dateringen är ovanligt tidig då de flesta romanska kyrkorna i Lunds stift är byggda under andra hälften av 1100-talet. Spår av den romanska tiden i exteriören förutom murverket är fönster- och dörröppningar av gråsten.

Kyrkan har medeltida delar men karaktäriseras till allra största delen av sina om- och tillbyggnader från 1860-tal. 1860-talet var korsarmarnas decenium då sexton kyrkor i Skåne utvidgades med två korsarmar, liksom Östra Karups kyrka som dock ligger i Halland. Under 1800-talet förstörades också fönsteröppningarna som fick sin nuvarande utformning i enkel rundbågestil. Korsarmar och kor är dekorerat med rundbågiga blinderingar.

Kyrkans tak är klätt med ekspån vilket är tämligen ovanligt i Skåne län men visar på närheten till Hallandsåsens med skogens stora betydelse och att kyrkan ligger i gränsbygd mellan Skåne och Halland. Fönster och dörrar av ek är från Græbes renovering 1972.

Interiören präglas av många tidsskikt men främst av 1869 års tillbyggnader då den mesta av inredningen byttes ut, av Eiler Græbes renovering 1972 och av medeltid. Den ovanliga utformningen av tornvalvet, ett valv i långhuset med fragment av kalkmålningar, dopfunten och tympanonstenen representerar medeltid. Valven är

kyrkans sevärdhet. Dopfuntar av granit är ovanliga i Lunds stift men på Bjärehalvön finns flera. Östra Karups funt är enkel utan dekorationer.

Predikstol, skärmvägg, läktarbarriär och orgelfasad representerar 1800-tal, från nyrenässans till klassiserande stil målat i vitt, grått och förgyllning. Nya valv slogs på 1800-talet med senmedeltida valv som förebild. Domkyrkoarkitekt Brunius inspirerade till att många nybyggda kyrkor i Skåne fick valv till skillnad från övriga Sverige.

I Östra Karups kyrka förvaras några gravvårdar av trä vilket är sällsynt att de finns bevarade.

Græbes genomgripande renovering är synlig med nya golv, flyttning av sakristian och vapenhusets förändring. Den tidigare omålade furupanelen från 1972 har nyligen blivit målad vilket gör att den bättre smälter in i kyrkans övriga 1800-tals inredning. Den handhyvlade panelen har en vacker levande yta.

Kyrkorummet är ljust och de ojämna gråstensväggarna i de äldre delarna ger en ålderdomlig stämning som skiljer sig från de släta silikatmålade 1800-tals väggarna.

Korväggen upplevs som något kal då Pär Siegårds altartavla är så liten i jämförelse med hans monumentala kormålningar i tre andra kyrkor på Bjäre.

Rekommendationer

- Kyrkogården bör återigen få trädkrans.
- Kyrkans romanska spår i murverket med frilagda öppningar bör värnas.
- Kyrkans spåntak som är tämligen ovanligt bör värnas.
- Kyrkans tillgänglighetsanpassning ser tillfällig ut och bör ändras.
- Uppställning av trädgårdsredskap och soptunna intill kyrkomuren bör flyttas längre från kyrkan.
- Det ovanliga tornvalvet och det medeltida valvet i långhuset med kalkmålningensfragment bör värnas.
- En ny målning på östra korväggen kanske kunde vara ett alternativ.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Anläggningen ligger inom Riksintresse Friluftsliv, Bjärehalvön med Hallandsåsen och Rönneå och Riksintresse Naturvård, Hallandsåsen.

Kyrkan ligger inom fornlämning Östra Karup 200:1 som utgör den gamla bytomten

enligt karta från 1795.

Källor och litteratur

Östra Karup kyrka, informationsfolder

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg & Ingrid Sjöström, RAÄ, 2015

Skånska kyrkor, Skånes hembygdsförbunds årsbok 1997, Arlov, 1997

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008

Underhållsplan för Östra Karups kyrka 2008-10-28, Wikerstål Arkitekter (2008),

Östra Karup kyrkogård, Lotta Eriksson 2010, Regionmuseet Kristianstad

Bjärebygd, Jan Moen, 1985

http://www.bastad.se/Documents/Kommun%20och%20samh%c3%a4lle/Samh%c3%a4llsplanering%20och%20bygglov/Planarbete/%c3%96versiktsplan/Del%20III/Delomr%c3%a5de%20Norr/19_omr%c3%a5de%20norr-liten.pdf

Övriga uppgifter

Denna rapport om Östra Karups kyrka, Bjäre kontrakt, har upprättats av:

Kristina Simonsson, Arkitekt SAR/MSA, (rapportförfattare, foto, inventering)

Karl Johan Kemberg (granskare),

Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden,

J AIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2016-02-24

Färdigställd rapport: 2016-11-14

Östra Karups kyrka - byggnadsbeskrivning

Stomme:	Murverk – Natursten Murverk – Tegel Murverk – Medeltida
Fasadmaterial:	Puts, sprit Puts, slät
Fasadkulör:	Vit
Takform:	Sadeltak – Med dubbla fall Tälttak och spira
Taktäckningsmaterial:	Trä-ekspån-sågade
Byggnadsdel:	Kor-rakslutet-öster Korsarm-norr Korsarm-söder Långhus Torn – väster